

Česko-lužický

Ročník XXI
Číslo 9 / září 2011

věstník

Róža Domašcyna

Móže to być kóždy dzeń

hdyž woteńdu
křipja hišće durje wobchoda před woknom
a wrótka do zahrody wo dwjerno bija
hdyž woteńdu
so mać z wosudom zwadzi
a džěčo do běleho nósnička płaka
hdyž woteńdu
tlóci ćopłota ludzóm pót na čolo
abo zmjerzk zwozabjenje do palcow
hdyž woteńdu
wuliča při wuzni kóšty za pohrjeb
a luby so wosnje žónskeho ramjenja dótknje
hdyž woteńdu

Může to být každým dnem

až odejdu
zaskřipou ještě dveře obchodu naproti
a dvířka do zahrady udeří o sloupek
až odejdu
matka se nesmíří s osudem
a dítě bude plakat do bílého kapesníku
až odejdu
vyrazí horko lidem pot na čele
nebo mráz zaleze za nehty
až odejdu
spočítají příbuzní náklady na pohřeb
a milenec se ve spaní dotkne ženského ramene
až odejdu

To móže bęc kòzdi dzeń

jak jò òdińdã
jesz zaskrzëpiã dwiërze òtemklé przed òknã
a wrotka na pòdwòrzé ò brómã czidnã
jak jò òdińdã
něnka sã z namienienim zwadzy
a dzeckò w biòli sznëptuch zapłacze
jak jò òdińdã
gòrac węcësnie lëdzóm mòklëznã na lësënã
abò mróz wëmrozy jaz do palców
jak jò òdińdã
pòrechùjã krewnym kòszta za pògrzëb
a mùlk prawie tej białczënëgò remienia dotknie
jak jò òdińdã

Ze sbírky *Wróco ja doprëdka du* (Budyšin 1990) přeložil do češtiny Radek Čermák, do kašubštiny Stanisław Janke. Český překlad vznikl s přihlédnutím k německé verzi. Kašubský překlad byl zveřejněn na internetu a dnes již není dohledatelný. O autorce dále v rubrice Letopis.

Droga k ñebju (Cesta do nebe), okolo 1929. Autorem perokresby je **Fryco Latk** (1895–1980), dolnolužický malíř, grafik, ilustrátor a komiksový kreslíř, nositel ceny Domowiny za umění. Kresba převzata z publikace Sorbische Kunst, Domowina-Verlag, Budyšin 1992.

Z DOMOVA

Mezi významné akce, které uspořádala za uplynulý půlrok SPL společně s Maticí českou, sekci Společnosti Národního muzea, byl dubnový cyklus přednášek **Lužickosrbská literatura včera a dnes**. Úvodní přednášku o základních problémech lužickosrbských dějin pronesl předseda SPL doc. PhDr. Petr Kaleta, Ph. D. (12. 4. 2011, *Historie Horní a Dolní Lužice a lužickosrbského národa*), následovala přednáška významného hosta z Lužice, ředitele Lužickosrbského ústavu v Budyšině Prof. Dr. Dietricha Šotty/Scholze o dějinách lužickosrbského divadla (15. 4. 2011, *Lužickosrbské divadlo*) se zajímavými videoúspěchy lužickosrbské divadelní tvorby. Cyklus pokračoval přednáškou člena SPL PhDr. Richarda Bígla, Ph. D. o nejstarším období lužickosrbské literatury (19. 4. 2011, *Stará literatura a počátky národního obrození Lužických Srbů*) a základní program zakončila přednáška PhDr. Heleny Ulbrechtové, Ph. D., ředitelky Slovanského ústavu Akademie věd ČR, o nejnovější lužickosrbské literatuře (*Moderní literatura Lužických Srbů*). Společně s přednáškou byla poprvé prezentována kniha *Pražské stopy Jakuba Barta-Čišínského*, na jejíž přípravě se podíleli Marcel Černý, Petr Kaleta, Josef Suchý, Franc Šěn, Helena Ulbrechtová a Josef Vlášek a již společně vydala SPL a Slovanský ústav AV ČR. Publikaci si zájemci mohou koupit za 250 Kč. Akci doprovodily dvě exkurze: *Za Lužickými Srby do Budyšina a okolí* (viz zprávu níže), zorganizovaná ve spolupráci s Maticí lužickosrbskou, a přednášky Petra Kalety a Miloše Malce *Lužický seminář na Malé Straně* (17. 5. 2011). Náročná akce, iniciovaná jednatelem Matice české, sekce SNM Pavlem Muchkou, nám ukázaly, jakým způsobem bychom měli připravovat budoucí kulturní program.

pk

Z HORNÍ LUŽICE

Serbski superintendent a předsyda Maćicy Serbskeje **Jan Malink witaše sobotu 7. 5. dopołdnja 45 čonow Matice České** na žurli Budyskeho Serbskeho domu. Wón rozprawješe jim wo stawiznach a džensnišich nadawkach serbskeho wědomostneho towarstwa. Po puću do Serbskeho muzeja zeznajomnichu so hosćo z wosebitosćemi stareho města Budyšina. W muzeju jich direktor Tomasz Nawka na serbskich dudach hudžo powita.

Po wopyće muzeja podachu so čěscy Maćicarjo dale do Pančic-Kukowa a Lipja. Pozastachu w muzeju a pomniku Jakuba Barta-Čišínského, wopytachu klóštr Marijina Hwězda, Swinarnju, doježdžechu sej k pomnikej Cyrila a Methoda pola Stróžišća. Prjedy hač so do Budyšina nawróćichu, pobychu hišće na Ralbičanskim kěrchowje. Tam jich wosebje serbsce popisane narowne křiže jimachu. Nowowjesčan a Maćicar Jurij Šofta hosći přewodžeše a jim w čěšćinje wosebitosće rozložowaše. Zahorjeni dožiwiwu woni słowjansku hospodliwosć a zadziwani běchu nad porjatkem a disciplinu, kotruž bóle Němcam přicpěwaja.

„Naše wočakowanje na přeni wopyt pola Maćicarjow we Łužicy su daloko přetřejchene. Tutu mnohostronkosć serbskeho žiwjenja wosrjedz Němcow njejsmy wočakowali. Wobdziwujemy wolu a móc Serbow, zachować a wuwiać swoju wysoku kulturu, na kotrejž maja přez lětdziesiątki podžěl tež Maćicarjo“, praji Pavel Muchka, jednaćel Maćicy Českeje, při rozzhownanju. Zdobom přeprawy wón lužiskich Maćicarjow na bórzonny wopyt do Prahi. Mnozy pak zwuraz-

nichu, zo so rady zaso sem nawróća, zo bychu Serbow hišće lépe zeznali.

Lu

(SN 21. 6.) **Polský prezident Bronisław Komorowski navštívil Berlín**. Při této příležitosti poskytl večerníku Serbske Nowiny interview, v němž zdůraznil, že Lužičtí Srbové by mohli převzít roli mostu vzájemného porozumění mezi Němci a Poláky, čímž by plnili důležitou roli v procesu evropské integrace. Potvrdil také, že Poláci s nejmenším slovanským národem stále velmi sympatizují.

(SN 29. 7.) **Majitelé obchodů v centru Budyšina předali budyšínskému místostarostovi Peteru Hessoovi (CDU) petici s padesáti podpisy**, v níž protestují proti stavbě nového obchodního centra. Obchodníci tvrdí, že plánované velké středisko zničí příjemnou atmosféru ve městě. Podle svých slov nemají nic proti zdravé konkurenci, přesto se obávají, že obyvatelé města přestanou jejich obchody navštěvovat. Místostarosta Hesse prohlásil, že město uzavřelo dohodu s investorem projektu, dle které budou v centru umístěny pouze takové obchody, jež ve městě dosud chybí. Peter Hesse se rovněž ohradil proti některým bodům petice, které podle něj matou veřejnost.

(SN 5. 8.) **Lužickosrbský rozhlas bude své vysílání poskytovat na digitální síti**. Od začátku srpna již vysílá 15 německých stanic digitálně, signál je však dostupný pouze ve velkých městech. Kompletní pokrytí novou sítí je plánováno do roku 2015. Poté by si měl každý zájemce o rozhlasové vysílání pořídit digitální přijímač, jelikož analogové vysílání bude vypnuto. Odborníci poukazují na mnohé výhody digitálního vysílání: rádio bude vysílat v CD kvalitě, na displeji přijímače budou uvedeny doplňkové textové informace a řidiči nebudou muset přeladit přijímač při každém opuštění dosahu vysílače.

Univerzitní profesori, ředitelé institucí a jiné významné osobnosti veřejného života posílají protestní dopisy Nadaci lužickosrbského národa, v nichž se ohradují proti plánovanému krácení provozních prostředků pro Lužickosrbský ústav v Budyšině i Chotěbuzi. Pisatelé poukazují na význam ústavu pro budoucnost Lužických Srbů, ale také pro německou slavistiku a celkové vědecké renomé Německa. Od roku 2013 by měl rozpočet ústavu klesnout o 26 %, což představuje částku 500.000 euro. Počet pracovních míst by se tak musel zredukovat ze současných 28,5 úvazku na 18,5. Tím jsou ohroženy dosavadní závazky této vědecké instituce jako např. vydávání vědeckého časopisu *Lětopis*, konání prázdninových kurzů lužickosrbského jazyka a kultury, celková vědecká a publikační činnost atd. Zásaditost se bude zabývat i budyšínské děkanství.

(SN 15. 8.) U **Miłowického lomu** nedaleko Njebjelčic se konala **6. mezinárodní sochařská dílna**. Deset umělců, mezi nimiž byli dva Češi, Nizozemec a Rakušan, pracovalo se žulou a dřevem. Dílna se těší slušnému zájmu publika, jelikož návštěvníci zde mohou pozorovat umělce přímo při práci. Na závěr akce vystoupilo pražské taneční studio Light.

Ze Serbských nowin podal Petr Ch. Kalina

Z DOLNÍ LUŽICE

(NC 25) Letos v květnu byl **zveřejněn nález doposud nejstaršího textu v dolnolužické srbštině**, který pochází z roku 1510. Jde o krátký zápisek v rukopisu, který byl vytvořen v dominikánském klášteře v Łukowě. Tento rukopis obsahuje především latinské žalmy, dále jiné texty v latině, kromě toho místy německé

poznámky a jeden krátký lužickosrbský text: *Ach moyo luba lupka / biß weßola, thy sy my luba*. Nejstaršími lužickosrbskými texty v Dolní Lužici jsou kromě zmíněného zápisku Luborazská přísaha a překlad Nového zákona od Mikławše Jakubici, které také pocházejí z první poloviny 16. století. V roce 1574 byla vytištěna první dolnolužickosrbská kniha (katechismus a zpěvník), kterou napsal Albin Moller, farář v Tšupci/ Straupitz.

(NC 28) Námětem **červnového Serbského blida**, které se konalo v Srbském muzeu v Chotěbuzi, byly **pomístní lužickosrbské názvy v krajině**: názvy polí, luk, struh, lesů a další. Pozvání byli tři hosté, kteří se pomístními názvy v Dolní Lužici zabývají: Beno Pětška z Bórkow, Bernd Kamjeńc ze Zaspů a Katalina Porackojc z Chotěbuzi. Beno Pětška připomněl, že lužickosrbské názvy se často zachovaly i v oblastech, kde došlo k poněmčení. Lidé z těchto míst se jej ptají, co pomístní jména znamenají, a tento zájem se podle něho může stát i mostem k lužickosrbskému jazyku. Bernd Kamjeńc vyprávěl, že mnoho původních lužickosrbských názvů bylo zaznamenáno v německy psaných dokumentech, které jsou nyní součástí archívů. Je nutno umět číst starý německý text psaný rukou a pak pomístní lužickosrbský název přepsaný německým pravopisem správně vyložit. Katalina Porackojc se podělila o zkušenosti, které získala při zjišťování lužickosrbských názvů struh. Plánuje se, že veškeré strouhy a říční ramena v Blatech a podél Sprévy v Dolní Lužici budou na tabulích označeny v obou jazycích, německy i lužickosrbsky. Na Serbském blidě se řešily i omyly vznikající v případě, že původní lužickosrbský název není znám nebo není správně pochopen. Například hájovna *We škrjokach* mezi Hochozou a Prjawozem má německý název *Tannenwald*. Na mapách se namísto původního lužickosrbského názvu objevil překlad z němčiny *Jědtowa góla*.

Pro děti, které se v Dolní Lužici účastní výuky v programu Witaj, byl i letos uspořádán týdenní letní tábor. Konal se tentokrát poblíž jezera v údolí říčky Žłobje na severu Dolní Lužice. 29 dětí se koupalo, jezdilo na loďkách i na kole, malovalo, tvořilo obrazy tiskařskou technikou, poslechlo si výklad o době ledové, která vytvořila místní krajinu a podnikalo výlety do okolí. Děti si odnesly mnoho pěkných zážitků, které byly spojeny s užíváním lužické srbštiny.

LETOPIS

V srpnu oslavila narozeniny **lužickosrbská básnířka a spisovatelka Róža Domašcyna**. Narodila se 11. srpna 1951 v Sernjanech (něm. Zerna) v katolické Horní Lužici. Nejprve vystudovala ekonomii pro oblast hornictví a poté Literární ústav J. R. Bechera v Lipsku. Lužickosrbsky i německy píše především poezii, ale také lyrickou prózu, eseje a divadelní hry. V databázi Německé národní knihovny je uvedeno 25 autorčiných titulů, v posledních letech přibýlo několik dalších položek - jednou z nejnovějších je sbírka *Ort der Erdung (Projekte Verlag Cornelius)*. V poslední době vzbudily pozornost dvě její díla: překlad slavné Máchovy poémy *Máj do hornolužické srbštiny (Máj / Meja, 2010)* a prozaický doprovod k fotografiím *Mačije Bulanka Prjedy hač woteńdžeš. Společné dílo tří autorů (v knižním a multimediálním provedení s hudbou Měrcina Weclicha na přiloženém disku)* vyšlo nejprve v nakladatelství *Domowina*, bylo představeno v rámci pražského Světa knihy 2011 v Lužickém semináři a poté bylo realizováno jako výstava v budyšínském Lužickosrbském muzeu. Za svou tvorbu byla Róža Domašcyna oceněna mj. *Cenou Čišinského (1995)*, *Cenou Anny Seghersové (1998)* a *Cenou exilového PEN klubu (2001)*. V čes-

(NC 29) V **Luborazské góli se narodila vlčata**. Stalo se tak poprvé více než po 150 letech. Tehdy byl zabit poslední vlk v Dolní Lužici. V loňském roce se zde usadil vlčí pár, který sem připutoval nejspíš z lesnatých oblastí na severu Horní Lužice. Přírodovědci a úředníci s usazením vlka již delší dobu počítali, připravili proto různé informační materiály a opatření pro lesníky, myslivce, chovatele ovcí i další obyvatele okolních vsí. Vlci v Luborazské góli pomohou udržovat stavy zvěře na nízké úrovni, což umožní přirozenou obnovu lesa, a tím i obhospodařování lesa způsobem přírodě blízkým.

V polovině července **oslavila obec Móst 600. výročí**. Archeologové a historikové dokládají, že vesnice na tomto místě vznikla mnohem dříve, letošní oslava se ovšem opírala o první písemnou zmínku: v listině z roku 1411 o této vsi pod německým jménem *Henrichsbrugk* píše míšeňský biskup Rudolf z Planitz. Název vsi pochází od mostu přes říčku Małksu a její bahnité okolí, který zde na počátku 11. století dal postavit císař Jindřich II. Hlavní součástí oslav byl historický průvod, který prostřednictvím 46 obrazů představil dějiny vsi od dob Jindřicha II. až po současnost. Oslavy se účastnili i obyvatelé slovenské vesnice Leopoldova. Zpívali slovenské písničky, zatančili a přidali i píseň v dolnolužické srbštině *Anka buž wjasoła*.

(NC 31) Na konci července se ve vsi Cowje/ Zaue na břehu jezera Gojace konala **přednáška pod názvem Stará lužickosrbsko-německá doba v Cowji a okolí**. O vývoji jazyka v této oblasti mluvila dr. Doris Teichmannowa z Berlína. Uvedla, že ještě v 17. století mluvilo německy jen málo lidí kolem Gojace. Lužickosrbský jazyk však nezánikl sám od sebe, ale ustupoval pod dlouhodobým tlakem německého státu a církve. Spisovná dolnolužická srbština byla vytvořena již dvě stě let po vzniku spisovné němčiny, přesto nebyla až do druhé poloviny 20. století uznána za rovnoprávný jazyk. Přítomní si mohli prohlédnout lužickosrbské rukopisy, které pocházejí z okolí Gojace, například dokument ze vsi Dubrawy/ Krugau z roku 1696. Přednášku doprovodil zpěvem lužický „bard“ Bernd Pittkunings. Účastnilo se asi 80 osob, po přednášce se rozběhla diskuze, která trvala více než hodinu.

Z Nowého Casniku podal Miloš Malec

Róža Domašcyna na cestách. Snímek autora článku.

kých překladech je známa zatím z časopisů a především ze dvou publikací: trojjazyčného souboru sedmi krátkých próz *Koče čary / Kočičí čarování / Kocie czary a z ukázek v básnické antologii Jazyk, jímž porozumíš větru*.

Róža Domašcyna je tichá, rozvážná, ale rozhodná osoba. V životě i v díle. Základní hodnoty jsou pro ni domov, rodina a literatura. Váží slova i myšlenky ve více rozměrech. Dva z nich jsou nejdůležitější: míra zachování autenticity jazykové příslušnosti ke slovanskému národu a míra účelnosti překračování do myšlení a jazyka dominujícího v jejím okolí. Její slovesné práce – nejen, i když především, poezie – vykazují silnou dávku existenciálních pocitů. Ty vycházejí v prvním plánu z vnímání míjení a snahy je alespoň zaznamenat a zkusit pochopit, pokud není možno se s ním smířit. Ale to básnířku většinou neuspokojuje – proto se v její poezii, ať už milostně, národně nebo jakkoli jinak laděné, vždy objeví vedle jemných kontur i ostré hrany. Snová křehkost se syrovým opisem reality je pro její tvorbu příznačná.

Tak je tomu například i v básni *Může to byt kóždy dzeń* (v českém překladu pod názvem *Může to být každým dnem*). Ovšem tvorba Róži Domašcyny ani zdaleka není prvoplánová. V dalších plánech svých textů promyšleně pracuje se vzájemným prostupováním událostí a jejich významů v časových úsecích života jednotlivce, rodiny nebo i celého lidského společenství, s nápovědami i zámlkami a často, pokud je to funkční, využívá také napětí mezi slovanskou mateřštinou a němčinou. Významná je i zvuková stránka jejího literárního jazyka, které věnuje velkou pozornost. Róža Domašcyna je autorsky, myšlenkově jednoduší, jazykově pak dvoudomá. Je důležitou autorkou jak v lužickosrbské, tak i německé literatuře. Pro kulturu svého národa je ale přece jen důležitější: umělecká kvalita tvorby spolu s citlivým začleňováním národních tónů do obecně vnímatelných témat jí i lužickosrbské literatuře zaručují solidní zájem daleko za hranicemi malé vlasti.

Milan Hrabal

Blahořečení kaplana Alojse Andrického

13. června, krátce před devátou hodinou ranní, bylo náměstí před dráždanskou katedrálou Nejsvětější Trojice poměrně prázdné. Nebude však trvat dlouho a toto prostranství se zaplní jednácti tisíci věřících a vzácnými hosty, kteří společně oslaví blahořečení lužickosrbského kaplana Alojse Andrického. Tomuto

momentu však předchází dlouhá cesta...

Cesta k blahořečení se započala v roce 1995, kdy si katoličtí srbští duchovní vyprosili zahájení procesu (přesněji: již roku 1988 k tomu podali podnět lužickosrbskému studentovi). Další tři roky se míšeňský biskup Joachim Reinelt snažil získat souhlas arcidiecéze mnichovsko-frisinské jako místního ordináře pro Dachau a svolení římské kongregace s blahořečením, než mohl být tento proces v roce 1998 vůbec zahájen. Jiný úkol měla v procesu blahořečení Společnost Cyrila

Alojs Andricki na snímku z roku 1934. Zdroj: internetové stránky dráždanské míšeňské diecéze; srovnej www.bistum-dresden-meissen.de.

a Metoděje: shromažďovala dokumenty a odkazy k životu kaplana Andrického i informace o možných jeho žijících současnících. Nejprve byla provedena obecná zkoumání; poté se ke slovu dostalo dvacet šest svědků Alojsova života. Na čtyřicet tematických otázek mělo odhalit osobnost i život Alojse Andrického... Konečně v květnu roku 2001 předal biskup Reinelt výsledky zkoumání vatikánskému postulatorovi dr. Ambrosiovi; ten je poté předal Kongregaci pro blahořečení a svatořečení. Další milník této cesty nálehuje po dvou letech: 6. května 2003 při mši v dráždanské katedrále představil dr. Ambrosi spis *Positio super martyrio servi Dei Aloysii Andritzki* a předává jej biskupovi, z jeho rukou doputují podklady o mučednické smrti služebníka Božího k tehdejšímu papeži Janu Pavlovi II. Slavnostní okamžik však přichází až ke konci roku 2010. Papež Benedikt XVI. uznal martýrium kaplana Alojse a otevřel tak cestu k beatifikaci. V očekávání důle-

žité události byl již v únoru 2011 exhumován hrob duchovních na Starém katolickém hřbitově v Drážďanech: uvnitř byly nalezeny tři urny obětí nacistického režimu – Alojse Andrického, Aloyse Scholzeho a dr. Bernharda Wensche. Všechny tři byly slavnostně přeneseny do katedrály Nejsvětější Trojice a čekaly právě na tento okamžik.

Náměstí se zaplnilo a mezi hosty bylo možné spatřit i poslední žijící sestru Alojse Andrického Martu Hantušovou, která přišla na bohoslužbu se svým manželem, ministerského předsedu Stanisława Tillicha (jenž později přečetl jednu přímluvu v srbsčině), stejně jako jeho předchůdce Kurta Biedenkopfa; kromě nich byli mezi více než sto duchovními (z toho 15 biskupů a 2 kardinálové) i dr. Kilank a dr. Reckinger, kteří pracovali na přípravě podkladů pro blahořečení. Před katedrálou je přinesena Andrického urna. Začal slavnostní obřad, jehož každá část měla připomenout duchovního, člověka a Lužického Srba Alojse Andrického a jeho vrcholem bylo vystoupení Angela kardinála Amata, prefekta vatikánské Kongregace pro blahořečení a svatořečení, který přednesl dopis Svatého Otce, jímž byl Andricki jako první Lužický Srb pozvednut mezi blahoslavené. Listina byla poté přečtena i německy děkanem Klemensem Ullmanem a lužickosrbsky farářem Ščepanem Delanem z Radwora. Přítomní tleskají. A tleskají znovu, když jeden z ministrantů zatáhne za připravenou šňůrku a jejím trhnutím odhalí obraz Alojse Andrického nad vchodem do katedrály. Pod schody vedoucími k oltáři se objevil zástup dětí; vynesl nahoru symboly života blahoslaveného Alojse Andrického: pruhovanou textilii, kříž, trumpetu, míč a mladou květinu. Co znamenají tyto symboly? Jaký byl život Alojse Andrického?

Alojs Andricki se narodil 2. července 1914 jako jedno ze sedmi dětí radworského učitele. V Radworu navštěvoval také školu vedenou sestrami boromejkami, i školu, jejímž ředitelem byl jeho otec Jan. Andrického cesta za vzděláním pokračovala v Budyšině, kam dojížděl v zimě vlakem, v létě však na kole: miloval sport, pohyb (hraničící v jeho případě někdy s akrobacií), nedokázal zahálet a deset kilometrů vzdálené gymnázium mu radost z pohybu v teplém ročním období poskytovalo. V tomto čase se stal i vedoucím radworského tělovýchovného kroužku „Hólciny“. Od roku 1934 se Andricki věnoval studiu teologie a filosofie v Paderbornu: během studia se stal krátce i redaktorem srbského studentského časopisu „Serbski Student“; rok po ukončení studií setrval v kněžském semináři ve Smochčicích nedaleko Budyšina. Na konci července roku 1939 byl v Budyšině vysvěcen na kněze; následující neděli pak v Radworu sloužil primici. Na tento okamžik v Alojsově životě vzpomíná jeho se-

stra Marta: vypráví, jak bratr přiběhl po mši domů rozradostněn, popadl trumpetu a vyhrával z okna. Když ho mile napomenula, odvětil jí, že chce, aby všichni věděli, jak je šťastný, že je jeho velký den. Hudba byla Andrickému vůbec blízká: později mu byl dokonce svěřen dohled nad sborem a kapelou při drážďanské katedrále a mimoto i duchovní péče o mládež. Drážďany se stávají roku 1939 Andrického prvním a také jediným kaplanským působišťem. Směl zůstat pouhé dva roky; pak přichází rok 1941. Alojs Andricki s téměř padesátkou mladých nastudoval vystoupení „Oberuferer Weihnachtsspiele“, které předvedli v drážďanském a perenském kostele (Perno/Pirna). Po druhém představení byli účinkující perlustrováni gestapem; při prohlídce došlo ke slovní rozepři mezi Alojsem a pracovníkem gestapa. 21. ledna 1941 byl Alojs gestapem předvolán – a už se nikdy nedostal na svobodu. Byl odsouzen v létě 1941 na základě zákona o podvrtné činnosti (*Heimtückegesetz*), tedy za činnost namířenou proti nacistickému státu, a sice k šesti měsícům vazby. Protože se k tomuto rozsudku připočítávala i vyšetřovací vazba, která trvala pět měsíců, měl být Alojs Andricki propuštěn 15. srpna. Avšak intervencí státních orgánů byl Alojs převezen do zajišťovací vazby a 2. října viděli očití svědkové, jak Alojse odváží vlak z hlavního nádraží v Drážďanech. V zápisech o příjezdech a odjezdech koncentračního tábora v Dachau najdeme poznámku, že Alojs dorazil do lágru 10. října 1941. Ovšem ani zde nezapomněl tento Bohu oddaný služebník na své povolání. Brzy zakládá s knězem Maurem Münchem, se kterým se spřátelil během transportu, malý biblický kroužek, jenž zesílil ve své základně natolik, že se z něj stal kroužek liturgický. I zde budí obdiv nejen Andrického neotřesitelná víra a konsekventní následování Kristova učení, nýbrž i jeho čestná a i přes těžkou situaci v táboře veselá povaha a ušlechtilé srdce. I zde ho následují lidé, kteří mu důvěřují. Vždy tu byl pro každého, jeden z nich. Ani ve svém soukromém životě nebyl strojený duchovní: P. Stanisław Lorkiewicz, jenž se setkal s Alojsem ve vlaku do polského Lubina (Alojs jel tehdy na studijní pobyt do tamního kláštera) vzpomíná, že takového teologa dosud neviděl – srdečného v hovoru s lidmi, které neznal, v krátkých kalhotách „pumpkách“ a s vyhrnutými rukávy u košile; člen sboru drážďanské katedrály hovoří o Andrickém jako o velkém bratrovi, kterému velmi důvěřovali, kterému směli i tykat, aniž by utrpěla jeho autorita, a pro kterého by „skočili do ohně“...

Zima 1941/1942 byla krutá a dlouhá. Ani jarní měsíce nepřinesly očekávané oteplení. Sporé oblečení a nedostačující přiděly potravy, ztenčené ještě nenávistí nového vedoucího lágru k duchovním, vyústily v epidemii břišního tyfu. V prosinci 1942 onemocněl i Andricki a byl umístěn do nemocničního bloku. 3. února 1943 prosí rakouský jezuitský kněz Johannes Lenz, který ležel na lůžku nedaleko Andrického, dozorce o duchovního, jenž by Andrickému přinesl svátost oltářní. Dozorce, taktéž vězeň s přidělenou funkcí, reagoval na prosbu slovy: „Chce Krista? Injekci dostane.“ Z této reakce lze usuzovat, že Alojs Andricki dostal namísto eucharistie smrtící injekci a byl tak zavražděn...

Slavnostní den v Drážďanech zakončila bohoslužba v katedrále Nejsvětější Trojice, při níž byly relikvie Andrického uloženy v bočním oltáři kostela. „Až se doba opět uklidní, chtěl bych jako letec rozšířit Království Boží do všech končin země,“ řekl jednou Alojs Andricki. Mladí lidé si při závěrečné modlitbě vzali jeho myšlenku za svou a nechali při těchto slovech slétnout z galerie četné papírové vlašťovky.

Ovšem ani v Radworu na „svého“ Alojse nezapomněli. V neděli 19. června sešli se věřící pod širým nebem před kostelem Panny Marie Královny posvátného růžence při bohoslužbě v tak velkém počtu, že nestačila připravená místa k sezení. Celá děkonná mše za blahorečení Alojse Andrického, jíž se účastnil i biskup Joachim

Reinelt, byla přenášena na velkoplošných obrazovkách. Mezi davem nápadně vynikaly černé stuhy ženských katolických krojů, které oblekla i ta nejmenší děvčátka – a našlapovala pak opatrně, aby si dlouhou pentli nepříšlápla... Po bohoslužbě městečko ožilo doprovodnými pořady, tancem a hudbou. Mocný dojem ovšem zanechala malá výstava v rodném domě Alojse Andrického: fotografie s detailními popisy a úryvky z více než 80 dopisů, které kaplan Andricki napsal rodině a přátelům, vás znovu provedly jeho životní poutí: životem kaplana oddaného svému poslání a pevného ve víře, horlivého Lužického Srba, milovaného duchovního vychovatele mládeže, nadšeného sportovce a člověka výjimečného charakteru...

Lucie Kolarovičová

Použitá literatura a další zdroje: *Alojs Andricki. Wobraz żywjenja*. Vyd. Benno Schöffel. Ludowe nakladnistwo Domowina, Budyšin 2011; reportáž rádia Sachsen ze dne 8. 6. 2011; internetové stránky www.bistum-dresden-meissen.de a www.andritzki.de.

Njepilic dwór v České republice

Naši přátelé z lužickosrbského národopisného selského spolku Njepilic dwór pobývali ve dnech 25.–26. června 2011 v České republice. Jejich zájezd navazoval na předchozí kulturní spolupráci mezi Orlem – župou Svatováclavskou a sdružením Njepilic dwór. Po dvou návštěvách české orelské kapely a českého dudáka na srbských dožínkách v září 2010 a masopustní zábavě v únoru 2011 nám Lužičané v červnu návštěvu oplatili. Hosté přijeli z lužických obcí Slepého (Schleife) a Rowného (Rohne), které se nacházejí na východě německého spolkového státu Sasko. Někteří hovoří slepanským dialektem lužické srbštiny, většina však pouze německy. Slepjanští Lužičané jsou jazykově bilingvní, v běžném životě není také vyhraněna příslušnost k německé a lužickosrbské národnosti. Obě se často prolínají, což je zvláště patrné ze zcela obvyklých přechodů mezi oběma jazyky, kdy se němčina a srbština spontánně střídají v hovoru.

Za českou orelskou stranu Lužičany po celou dobu doprovázel br. Stanislav Vejvar. Orel pro ně připravil ubytování, zajistil stravování, duchovní i kulturní program. Celkem 25 účastníků zájezdu, z čehož tři ženy byly oblečené v nádherných slepanských krojích, navštívilo na začátku pobytu v sobotu festival dechové hudby Hraj, kapelo, hraj na pražském holešovickém Výstavišti. Zde shlédli produkci výborných dechových kapel Holandanka a Bojané. Díky Lužičanům gradoval dechovkový den menší taneční zábavou pod zpívající fontánou. Br. Vejvar seznámil Slepanské s ředitelem festivalu a vynikajícím hudebníkem a kapelníkem dechového orchestru Krajanka Václavem Hlaváčkem. Předseda sdružení Njepilic dwór Manfred Nickel si s kapelníkem vyměnili informace o svých aktivitách. Společným zájmem se ukázala samozřejmě lidová písnička. Bratři z Lužice mají českou a moravskou dechovku ve velké oblibě. Je to jeden z výrazných kulturních prvků, které nás spojují.

Hlavně nás však spojuje křesťanská víra a sdílené hodnoty. Tuto skutečnost jsme si připomněli během následující návštěvy Lužického semináře na Malé Straně. V této instituci s dlouhou historií byl až do 20. století vychováván lužickosrbský katolický kněžský dorost. Petr Kadlec ze Společnosti přátel Lužice přednášel hostům o dějinách Lužického semináře a česko-lužických vztazích.

Duchovní ráz setkání podtrhla ještě více neděle. Nedělní program se nesl spíše v duchovní rovině; sešli jsme se společně před kostelem sv. Petra v Křivoklátě, kde se Lužičané zúčastnili slavnosti Těla a Krve Páně (Božího Těla).

V Křivoklátě se slaví Boží Tělo od roku 2001 pravidelně každý rok. Po mši svaté následuje veřejná adorace Svátostného Krista, kterého nese kněz z kostela v podobě hostie uložené v monstran-

ci. Slavnostní průvod kráčí za Nejsvětější Svátostí oltární postupně ke čtyřem venkovním oltářům, u nichž se koná pobožnost a klanění Svátostnému Kristu.

Bohoslužby vykonával rakovnický vikář Ján Petrovič. Božitélové procesí bylo provázáno lidovým zpěvem a dechovou hudbou; zazněly písně Sióne, chval Spasitele a Ježíši, Králi. V letošním roce jsme konali tuto slavnost v Krivoklátě již po jedenácté. Zdejší Boží Tělo má tedy již svou tradici, přičemž každoročně roste počet jejích účastníků. Přicházejí místní farníci, stejně jako věřící z řad chatarů nebo poutníků z Prahy, Středočeského kraje, Plzeňska a dalších míst. Na tuto starobylou duchovní slavnost přijeli právě Lužičtí Srbové a velmi ocenili kvalitu provedené liturgie a celé slavnosti.

Po mši svaté a obědě, při kterém zahrál na dudy Jan Černo-

horský, si hosté prohlédli hrad Krivoklát. Poté odjeli na pozvání vdp. rakovnického vikáře Petroviče do Zbečna. Při pohoštění a připitku na farní zahradě Lužičané poznali blíže fungování zdejší farnosti a poveselili se při zpěvu a hře na kytaru a mandolínu. Prohlédli si zdejší kostel sv. Martina a Hamouzův statek, zbečenský selský skanzen, který je zajímal tím spíš, že jejich společenství se organizuje kolem jiného selského stavení – statku Hansa Njepily v Rowném.

V odpoledních hodinách se Lužičané vydali na zpáteční cestu. Na závěr jsme si všichni, Češi, Lužičtí Srbové i Němci zanotovali oblíbenou a chytlavou lužickosrbskou lidovou píseň Daj mi jedne jajko. Zpěv a srdečné lužické Božemje! doprovázely naše poslední společné chvíle.

PhDr. Stanislav Vejvar, místostarosta Orla

BJEZ WČERAWŠEHO DNJA NJEJE JUTRIŠEHO

Timo Meškank wo šerjenju powěšćow

Dnja 1. měrca 1991 da horstka młodych Čechow w ministerstwie nutrkowneho tehdyšeje ČSFR towarstwo Spolek česko-lužické mládeže zapisac. Wone bě so na te wašnje legalizowato a do demokratiskeho cyłka towaršnosće zarjadowato. Zaměr džěławosće towarstwa bě, wokoto sebje hromadzić přecelow Serbow njehladajo na jich politiski swětonahlad a jich wěrywuznaće. Bě to po wjace hač po lětstotku njeswobody w totalitarnych strukturach pospyt wo nawjazanje na demokratiske tradicije, kotrež knježachu za čas přenjeje Českosłowakskeje republiki. Za čłonow spoleka, kaž so mjeno towarstwa spěšnje w češćinje a serbšćinje zadomi, wopokaza so mysl płódna, w formje časopisa wo swojim skutkowanju šeroku zjawnosć informowac. Ale nic jenož wo tym, kaž so z přenjeho čista Zprawodaja spolku česko-lužické mládeže z meje 1991 dowěmy. Naš zaměr je, wam znajmjeńša minimalne informacije wo wšěm skićeć, štož zwisuje z Łužicu a jeho wobydlerjemi, was na zajimawe knihi serbskich awtorow skedźbnjeć, na ewentualne wustajeńcy a druhe kulturne zarjadowanja, počahowace so na tutón mały narod. Šerjenje powěšćow sta so z wuměńjenjom za to, zo móht sej zajimc za česko-serbske kulturne styki objektivny wobraz wo tutym towaršnostnym wobłuku zdobyć a po potrebjce, kmanosćach a časowych móžnosćach subjektivnje česko-serbske kulturne styki wowliwować a wobohaćeć.

Zaćichim a na samozrozumliwe wašnje přiwza Zprawodaj wo mejskeho čista 1993 zaso dowójske mjeno Česko-lužický wěstnik. Redakcija bě poskitk Františka Vydry scěhowata, časopis w spodobnym wonkownym wuhotowanju čišćeć. Dotal bě so wón „jenož“ z kopěrowakom rozmnožał, štož wšak hižo techniskim móžnosćam džensnišeho časa njewotpowěduje. Tež dalši wodźacy redaktorjo kaž Zuzana Sklenářová a Radek Čermák wostachu po wonkownym tehdy wolenemu formatej swěrní, po wobsahu spyta kóždy swój stil přesaďzić. Basnje dwurěčnje wozjewjeć wopokaza so jako dobry zawod do aktualneho čista, stawizniske pojednanja, etnografiske skicy, recenzije knihow, rozprawy wo kulturnych podawkach, zjimanje časopismowstwa a nowinarstwa – to běchu a su woblubowane žanry pisanja a z tym šerjenja powěšćow. Samo wosebite wudaće składnostnje štyrcetych posmjertnin Vladimíra Zmeškala poradzi so w aprylu 2006 wudać. W nim njeběchu jenož přinoški čěskich, ale tež serbskich a pólskich awtorow wo temje Zmeškala a jeho skutkowanje na sorabistiskim polu. Tute zhromadne čisto, kotrež zjednoći rukopisy awtorow z wjacorych krajow, wosta bohužel wuwzaće. Přijimanje časopisa

na serbskej stronje titulneje wjazawki česko-serbski je dodžensa njespokojacy. Čehodla tomu tak je?

Před lětami sym w přinošku Češa a Serbja – a što na to Němcy. Wid znutřka a wotwonka na (poprawom) přirodny počah skrótka a zestódka přispomnił: Jenož mało Serbow zajimuje so za podawki w susodnej Českej, hišće mjenje jich ma zdaće wo čěskich realijach. Na tule mysličku chcyl nawjazać, twjerdžo, zo lědma što we Łužicy česke medije přijimuje, čěskorěčne publikacije recipuje, so na tučasnym towaršnostnym žiwjenju, sylnje wowliwowane kaž wot aktualnych hospodarskich prašenjow tak wot rozestajenja ze zańdženosću totalitarneje doby, wobdzěluje. Serbja, tak so mi zda, zdaluja so lěto a bóle tomu, štož su naši wótcojo słowjansku wzajomnosć mjenowali. Přirodne zachuće etniskeje bliskosće mjez zapadnymi kmjenami wulkeho słowjanskeho splaha je so čím spěšnišo pominyło, čím bóle su powójske generacije swoje słowjanske kubtanje zanjehowali, ze swojej řeču na njezdžětane wašnje wobchadźeli, swój dónit w zmištrowanju hybridneho spagata mjez serbowstwom a němcowstwom widželi. To, štož su Češa Serbam lětstotki dołho skićeli – mjenujcy w přenim rjedže móžnosće kubtanja a zdžělowanja, je so politiskich přičin dla do teje měry zanjehowato, zo njeje ani demokratiski porewolucionarny zazběh na kóncu zašeho lětstotka zdokonjał, hłuboke hrjebje zasypowac, kiž Serbow wot Čechow dale džěla. Próca přecelow Serbow, narodnu mysl we Łužicy wožiwjeć, wostanje sisyfowske džěto, abo nadobnišo zwuraznjene, lójenje bludničkow.

Wotblyšć toho, zo so ze serbskeje strony Věstnik jako runohódny časopis mjez nowinami Serbske Nowiny resp. Nowy Casnik a časopisom Rozhled njepřijimuje, je džiwny argument někotrych zastupjerjow staršeje generacije, kiž twjerdža, zo njeměli so stawizny Serbow w čěskich medijach wobjednawac. Lěkar n. w. Jan Bržzan je wo prašenju Cui bono? rozmyslowať, jako jemu šulski towarš přinošk w čěskim [sic!] časopisu Věstnik wo serbskich stasi-čušlakach přepoda. Redaktor Benedikt Dyrlich je na podobne populistiske wašnje zwěšćil, zo pječa posudki wo tak mjenowaných woporach a skućicelach stasi w Českej [sic!] do swěta nošu. Sugestiwnje wón doda: Z kotreje přičny poprawom runje w Českej? Je potajkim widžeć, zo Česko-lužický wěstnik dawno hišće njeje murju mjez narodomaj spotorhať, kiž je so we hłowach mnohich Serbow po léce 1948 natwarjowata. Zajimawe budže scěhowac, hač so w běhu přichodnych lětdžesatkow na serbskej stronje něšto změní. Češa móhli nam być w tym nastupanju z přikładom,

kak *wćipni* a *zwędawi do swęta kroča*, *zdom pak swojich nje-
posrędnych* susodow *zaznawaja a so* wo zrozumjenje jich *należ-
noscow prócuja*. *Woprawnjene wopodstatnjenje za jednanje jed-
notliwca mjenujcy njemóże być, hač je wo něčim wędzał abo nic,*
*woprawnjene je jenož, hač je so wo zdobycę trębneje wędę pró-
cować abo nic.* *Wudawaćelam Węstnika słuša* za to *dżak, zo woni*
ćitarjam wędę skięcja, zo móhli swój duchowny wobzor rozšěrjeć
a murju we hłowje potorhać.

Pomůcka: *na te wašnje* – tím způsobem; *towaršnosť* – společ-
nost; *zjawnosť* – veřejnost; *skedźbnjeć* – upozorňovat; *powěsć*
– zpráva; *wuměnjenje* – podmínka; *wobluk* – rámeček; *kmanosć* –

schopnost; *sćęhować* – následovat, (v kontextu) využít; *spodobny*
– příjemný, libý; *zawod* – úvod; *stawizniski* – historický; *podawk*
– událost; *samo* – dokonce; *wosebity* – zvláštní; *składnostnje* –
u příležitosti; *posmjertniny* – výročí úmrtí; *přinošk* – příspěvek;
wuwzaće – výjimka; *wjazawka* – spojovník; *wótc* – předek, otec;
zaćuće – pocit; *zanječować* – ignorovat, opomíjet, zanedbávat;
dónć – osud; *zazběh* – vzepjetí; *hrjebja* – příkop; *bludnički łójic*
– stavět vzdušné zámky, (doslova) lovit bludičky; *wotbýtšć* – od-
raz; *šulski towarš* – spolužák; *wopor* – obět; *skućiciel* – pachatel;
murja – zeď; *w tym nastupanju* – v tomto ohledu; *wćipny* – zvę-
davý; *njeposrędny* – přímý; *prócować so* – snažit se; *slušeć* – pat-
řit; *węda* – vědění, povědomí, vědomosti

ČETBA NA POKRAČOVÁNÍ

Bohumila Šretrová: Chci domů

Herman vyšel na chodbu a na chvíli se zastavil. Chtělo se mu vystoupit o poschodí výše, kde, jak věděl, byly ložnice chlapců. Tušil, že asi tam nejdříve zavedl Michal Jakoubka. Ale pak si to rozmyslel. „Jen bych mu bolest prodlužoval,“ pomyslel si u sebe a pomalu kráčel po schodech dolů.

Zatím Jakoubek seděl smutný v ložnici na posteli, kterou pro něj Kilank „vybojoval“. Ale bylo mu celkem jedno, kde bude spát, kde se bude učit, kam bude chodit do školy. Byla v něm malinká, pramalinká dušička a ta byla ještě tak hrozně smutná. Jenže truchlit mohl asi tak pět minut. Tak dlouho totiž asi trvalo, než se o jeho příchodu dozvěděli ostatní chlapci. Pak za ním přiběhli a radostně ho vítali. První byl ovšem Jakub Kilank. Přímou žárlivě odstrčil Michala Bjedricha, který právě Kubičkovi chtěl něco vysvětlit. Ale sám se také ani nedostal ke slovu, protože jej předběhl jako lasička mrštný Jurij Kumor, Mlynářiček. Však už v Děkanšské škole, kde tuto přezdívku dostal, všichni měli rádi tohoto veselého chlapce a dobře znali i jeho tatínka, ale ještě lépe jeho maminku, kulatou, dobrosrdečnou Srbku, která každých čtrnáct dní se „musela“ vypravit do Budyšína, aby tu prodala něco z toho, „co dům dal“, na trhu. To by její „tatík“, jak říkala svému muži, určitě dobře nevyřídil. A hlavně ovšem vždycky přinesla „tomu svému studentovi“ takový ranec buchet, že kdyby se byli nad ním jeho kamarádi „nesmilovali“ a nepomohli mu je sníst, byl by jednu takovou dávku jedl alespoň čtvrt roku. Jenže kamarádi byli skutečně milosrdní a pomáhali mu tak statečně, že Jurij už vždycky ke konci druhého týdne netrpělivě čekal na nové buchtové zásoby. Jednou se maminka o dva dny opozdila – něco vážného se jim tehdy v hospodářství přihodilo – a Jurij jí pak skoro vyčítal, že jej nechala v Budyšíně „o hladu“. (Je ovšem samozřejmé, že o hladu nemohlo být ani řeči, všichni žáci Děkanšské školy bydleli v děkanšské koleji, kde se také stravovali.)

Jurij dal Jakoubkovi přátelskou herdu, když zpozoroval jeho vlhké oči. On sám byl ostřílený kozák, byl už přece v semináři druhým rokem. Ale sotva jej takto uvítal, říci nemohl Jakoubkovi skoro nic, protože už jej odstrkoval Mikławš Piwarc z Budyšína a Michal Knježk z Krjepjec, kteří byli v Lužickém semináři dokonce už třetí rok. Nakonec přišel Kubička uvítat i o čtyři roky starší Franc Měrcink z Bělšec, milý, vážný chlapec, který už byl v Praze čtyři roky. Toho Jakoubek znal víc z vypravování svých ostatních kamarádů v Děkanšské škole. Sám se s ním sešel sotva třikrát, čtyřikrát u pana profesora Hórnika, k němuž Měrcink vždycky rád alespoň na chvíli zaběhl, když přijel z Prahy do Lužice. S Měrcinkem přišel i jeho o dva roky mladší přítel Jurij Nowak z Njebjelčic, vážný a stále jako zasněžený mladík. Usmál se na Jakoubka a jeho „vítám tě mezi námi“ zaznělo tak upřímně,

že Jakoubek docela mimovolně opětoval jeho úsměv. Vtom však zazněl zvonek.

„No vidíš, Jakube,“ říkal Michal Bjedrich, „už zvoní k večeři. Tak honem, umyj si trochu ruce a pojď.“

„Jídelna je v přízemí, to snadno najdeš,“ zavolal na Jakoubka ještě Michal Knježk a všichni chlapci se vyhrnuli z ložnice. Věděli, že dominus praeses si potrpí na to, aby všichni byli v jídelně na svých místech, nežli on přijde. Proto Jakoubka opustili.

„Není malý, půjde hned za námi,“ pomyslel si asi mnohý z nich. „A i když se snad o trochu opozdí, dnes mu to důstojný pán Pallmann jistě promine.“

Jenže Jakoubkovi se vůbec nechtělo jít dolů do jídelny. Vždycky musel těžce bojovat s rozpaky, když se měl setkat s někým, koho neznal, a v jídelně bude alespoň patnáct chlapců, možná že i víc, a všichni se na něj budou dívat. Ne, Jakoubek tam nepůjde. Hlad stejně nemá a pan přezes na něj určitě zapomene. Jakoubek zůstane v ložnici a až zítra, třeba v poledne, nebo snad hned ráno ke snídani, půjde. Rozhodl se. Opřel si hlavu o pelest postele a vzpomínal na domov. Na maminku. Co asi dělá?

Vtom se otevřely dveře tak tiše, že si toho vůbec nevšiml, a do ložnice vstoupil Józef Pallmann. Přišel až k chlapci a položil mu ruku na skloněnou hlavu. Teď teprve sebou Jakoubek trhl, vzhlédl, a když spatřil představeného semináře, v rozpacích vstal.

„Jakoubku,“ řekl měkce Pallmann, tak měkce, jak by to od něj nečekal nikdo z těch, kteří jej znali jen povrchně z nějakého úředního setkání. „Jakoubku, přišel jsem pro tebe. Umyj si rychle oči a přijď k večeři. Počkáme na tebe. Nesmíš se poddávat stesku. Přece víš, proč jsi sem přišel a co bude v budoucnosti tvou povinností. Tvůj strýc ti to jistě dobře vštípl do srdce. Pamatuj na to, Jakoubku, spolkní slzy, stiskni rty. Nic dalšího ti jistě nemusím připomínat. Sám dobře víš, kde máš hledat sílu. Tak, chlapče, hlavu vzhůru, jasné oči, jasné srdce a za pět minut v jídelně!“

Přezes pohladil hocha po tmavých vlasech, podíval se mu pevně do očí, pak se usmál a už beze slova vyšel z ložnice. Jakub se na odpověď vůbec nezmoohl. Ne, tohle by byl od Pallmanna opravdu nečekal. Ale jeho srdce se radostně zachvělo. Nebude mu v Praze tak zle. Nebude mu tak smutno! Honem vyskočil, umyl si oči, jak poradil Pallmann, přihladil si mokrou rukou vlasy – na česání neměl kdy – a ne v pěti, ale ve třech minutách byl dole u jídelny. Na schodech ještě dohonil přezese, který se patrně ještě pro něco zastavil ve své pracovně a pomalu sestupoval dolů. A tak se Jakoubek na první večeři neopozdil ani o minutu, a dokonce vstoupil do jídelny s úsměvem, i když ještě trochu melancholickým...

Až večer, když už ležel ve své posteli a všude bylo ticho a klid, zase se vloudila tíseň a stesk do jeho srdce. Otevřeným oknem nezaléhal do místnosti tichý šum stromů, ale šumění řeky – ve dne je ani nevnímal – a nebe se mu zdálo také docela jiné než tam u nich doma v Lužici. Zase se mu začalo stýskat. Jenže teď to byl

stesek nějak docela jiný: Byla to spíše uvědomělá touha po domově, který nesmírně miloval, a zároveň první uvědomění této lásky, která nesmí být jen něžným rozteskněním, ale láskou činnou a odpovědnou...

A toho večera poprvé zazněly mu v duši verše, které až po dlouhých letech, za víc než čtvrt století vytryskly z ukrytého zdroje duše. Od mládí je nosil ve svém nitru, od oné první noci v Lužickém semináři v Praze.

Tam w dólčku, we kwětkatym,
so k hórce tuli mała wjeska,
a žoľmička přez wjesku pleska
po žľobju kamuškätym.
Tam rjenje, rjenje je;
tam so mi chce!

Druhý den – to byl čtvrtek – přišel strýc Herman pro Kubíčka kolem desáté hodiny. Věděl totiž od představeného semináře Pallmanna, že ředitel jezuitského gymnázia, které nebylo příliš daleko od semináře a do něhož před léty chodil i farář Herman, bude v deset hodin očekávat svého bývalého žáka a chráněnce.

Přišli přesně. Jakoubkovi se hlas třásl, když zdravil učeného filologa. A ještě větší strach jej pojal, když uslyšel, jak se strýc s panem ředitelem domlouvá, že by jako on, Jakub, byl snad schopnější postoupit hned do druhé třídy gymnázia. Co si to ten strýček myslí! Vždyť přece Jakub nic, ale vůbec nic neumí! Vždyť on právě teď i to málo, co věděl, docela a úplně zapomněl! Pravda, strýc jej naučil základům latiny, uměl ještě doma před dvěma dny skloňovat, časovat, uměl i řadu slovíček – ale teď, teď neumí vůbec nic! A z ostatního také ne! Co to jen toho strýčka napadlo!

Jakubův strach byl tak veliký, že skoro neslyšel a neviděl! Tréma je hrozná věc!

Vtom do ředitelny vstoupil další člen profesorského sboru doktor Gottlieb Biermann. Pozdravil se se strýcem a usmál se na Jakoubka, který se sotva zmohl na nepodařenou poklonu. Hlásku ze sebe nevydal.

„Tak ty budeš chodit do našeho gymnázia. Co myslíš, bude se ti u nás líbit?“ zeptal se chlapce.

„Já nevím,“ skoro zašeptal Jakoubek. Nemohl se přinutit ke způsobné společenské odpovědi s ujištěním, že určitě bude. Vždyť tomu nevěřil.

Celou hodinu zůstal strýček Herman s Kubíčkem v ředitelně malostranského gymnázia. Ba, bylo to snad i déle. A celou hodinu tam také s nimi byl i doktor Biermann. Ten se bavil vlastně jen s Kubíčkem. Vypytaval se jej na domov, pak na Budyšín, na školu, pak sám vzpomněl na Handrije Lubjenského, o němž toho skoro věděl víc než Jakoubek. Vždyť Lubjenski byl už víc jak třicet let mrtev a to byla pro Jakoubka daleká, příliš daleká minulost, jejíž spojení s přítomností ještě nepochopil.

Doktor Biermann mluvil však i o Smolerovi a o Zejlerovi. A jak hezky o nich mluvil! Smolera i Zejlera Kubíček znal. A věru nevěděl, kterého z těch dvou by si měl víc vážit. O obou toho věděl dost a dost. Hlavně od pana profesora Hórnika. S větším obdivem svého mladého romantického srdce vzhlížel k Zejlerovi, k „největšímu básníkovi Lužice“, jak o něm říkával tak často pan profesor Hórník. A Smoler, ten zase Kubíčkovi v jeho představách splýval s jistotou, že s Lužickými Srby vzdycyky všechno dobře dopadne, že budou mít své školy, učitele, kazatele, celou řadu dalších spisovatelů a básníků, kteří ponесou národ vzhůru a budou mu básněmi zpívat a budou básněmi i bojovat, věštit i kázat. Tohle Jakoubek poctivě věřil a byl nesmírně zvědav, jak asi bude takový příští básník vypadat.

Protože o tom často sám přemýšlel, dal se nyní strhnout několika poznámkami doktora Biermanna k vyprávění. Odtud se dostali na dějiny Lužice, Německa i světové. Pak na to, co Jakub četl, a dokonce se pochlubil i tím, že jej strýček učil latinským slovíčkům, a přeložil hravě i nějakou latinskou hádanku a také na ni latinsky odpověděl. Pravda, jen dvěma slovy, ale odpověděl. Tuto hádanku mu však už neřekl doktor Biermann, ale klasický filolog Klouček, další člen profesorského sboru, který mezitím přišel. Pozdravil se jen docela letmo se strýcem Hermanem, kterého zřejmě také znal, a hned se zapletl do rozprávky s Jakoubkem. A když už tak byli v těch hádankách, rozluštil i několik početních, které mu položil pan ředitel, jenž pak s trochu poťouchlým úsměvem oznámil mladému Jakubu Bartovi, že právě složil zkoušku do druhé třídy malostranského gymnázia, a to dokonce na eminenc.

Kubíček tehdy opravdu údivem otevřel pusou. Tak on byl vlastně zkoušen! Kdyby to byl věděl, určitě by si byl nevzpomněl ani na polovinu toho, co tady před chvílí tak klidně a vlastně radostně vypravoval. Pak věřte profesorům! Na tuhle zkoušku vzpomínal po celý život nesmírně rád. „Byla to jediná krásná zkouška v mém životě,“ říkával o ní.

Tak tedy Jakoubek byl přijat do Lužického semináře, byl svěřen do ochrany přezese Pallmanna, udělal zkoušku do druhé třídy gymnázia a uvedl se víc než dobře. Strýc Herman mohl tedy s dobrým svědomím odjet do Lužice. Se synovcem se rozloučil hned druhý den brzy dopoledne v Lužickém semináři. Sedl si s ním v prázdné ložnici, přitáhl si chlapce k sobě a tiše a vroucně s ním mluvil. O zodpovědnosti každého člověka, o povinnostech k sobě a k národu a o „vnitřní stráž“, která v duši každého vzdycyky včas zazvoní na zvon poplachu.

„Bude záležet jen na tobě, Jakoubku, budeš-li pokynů této ‚vnitřní stráže‘ chtít poslechnout. Jedno mi však slib, prosím tě o to: Bude-li někdy poplachový zvon v tvém srdci příliš prudce zvonit, napiš mi! Přijedu za tebou. Víš, že tě mám upřímně rád...“

A Jakoubek slíbil.

ZÁPISNÍK

Po stopách Lužických Srbů v Praze. Společnost přátel Lužice pořádá poznávací vycházku s výkladem v sobotu 17. září

ve 14 hodin. Sraz je na Křižovnickém náměstí u sochy Karla IV. Symbolické vstupné 40 Kč.

Česko-lužický věstník vydává Společnost přátel Lužice, U Lužického semináře 90/13, 118 00 Praha 1-Malá Strana, www.luzice.cz, tel. 234 813 146, za finanční podpory ministerstva kultury ČR ročně v osmi číslech a dvou dvoučíslech nákladem 300 výtisků. Cena 20 Kč.

Redakční rada: výkonná redaktorka Lucie Kolarovičová, Řetězová 8, 110 00 Praha 1, lucie_kolarovicova@centrum.cz; zástupce Petr Kalina, vestnik@luzice.cz; členové: Zuzana Bláhová, Radek Čermák, Jan Zdichynec.

Roční předplatné: ČR 200 Kč, zahraničí 20 € (hotově 15 €) bankovním převodem na účet ČSOB (Poštovní spořitelny) 181757044/0300.

Objednávky a stížnosti na nezasilání: Klára Poláčková, Habartická 1a, 190 00 Praha 9, polackova.klara@seznam.cz, tel. 607 588 684.

Rada se ne vždy ztotožňuje s názory a slohem pisatelů. Za pravdivost odpovídá autor. MK ČR E 6880. ISSN 1212-0790.